

Wacław RYKA

Dzieje Państwowego Instytutu Geologicznego

Państwowy Instytut Geologiczny jest najstarszym polskim instytutem naukowym i pierwszą zorganizowaną polską służbą geologiczną. Powołany został do życia w okresie, gdy w Europie już od kilkudziesięciu lat działały służby geologiczne Wielkiej Brytanii (od 1832 r.), Norwegii i Szwecji (od 1858 r.), Szwajcarii (od 1859 r.), Węgier i Francji (od 1868 r.), Włoch (od 1877 r.), Rosji (od 1882 r.) i inne. Przyczyną tego opóźnienia była utrata przez Polskę niepodległości, co uniemożliwiało polskim geologom utworzenie podobnej placówki. Podejmowanie takich poczynań było niweczone przez zaborców.

Pierwszą próbą organizacji geologii, górnictwa i hutnictwa było powołanie Komisji Kruszcowej przez Stanisława Augusta Poniatowskiego w dniu 10 kwietnia 1782 r. Był to organ ministerialny kierowany przez biskupa Krzysztofa Szembeka i podległych mu 12 komisarzy; trzech było znawcami geologii. Mimo iż działalność Komisji Kruszcowej kończy się wraz z utratą niepodległości Polski w 1795 r., jej wpływ na świadomość społeczną co do potrzeby zorganizowanego działania w geologii był jednak ogromny i przyczynił się do podejmowania dalszych kroków w tym kierunku, szczególnie w czasach Królestwa Polskiego z inicjatywy Stanisława Staszica.

Kolejną próbę ujęcia geologii w ramy organizacyjne podjął profesor Władysław Szajnocha w zaborze austriackim, zabiegający o powołanie Krajowego Zakładu Geologicznego we Lwowie. Odpowiedni wniosek w tej sprawie został opracowany w 1905 r. i dwa lata później przedłożony Sejmowi. Program prac owego zakładu przewidywał przeprowadzenie w Galicji badań geologicznych, górniczych, gleboznawczych i hydrogeologicznych oraz wykonywanie zaleceń władz. Sejm wniosek zatwierdził, lecz jego postulaty nie zostały zrealizowane, gdyż sprzeciwił się temu wiedeński Geologische Reichsanstalt.

OKRES OD 1919 DO 1939 r.

Inicjatywa Władysława Szajnochy miała decydujący wpływ na decyzję o powołaniu Państwowego Instytutu Geologicznego. Wniosek w tej sprawie, złożony w Sejmie Ustawodawczym Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 3 kwietnia 1919 r., zos-

tał podpisany przez grupę posłów z byłego zaboru austriackiego, w tym również przez Wincentego Witosą. Podstawy organizacyjno-prawne tego przedsięwzięcia przygotowało Ministerstwo Przemysłu i Handlu, ściślej zaś jego Sekcja Górniczo-Hutnicza, które zapewniło środki finansowe i techniczne umożliwiające jego realizację.

Uroczystego otwarcia Państwowego Instytutu Geologicznego dokonał Minister Przemysłu i Handlu dr K. Hącia w dniu 7 maja 1919 r. W gronie pierwszych pracowników instytutu znaleźli się najwybitniejsi geolodzy polscy: Jan Czarnocki, Czesław Kuźniar, Jan Nowak, Edward Passendorfer, Władysław Pawlica, Paweł Radziszewski, Jan Samsonowicz, Wawrzyniec Teisseyre, Konstanty Tołwiński i wielu innych, którzy przez następne dziesiątki lat stanowili o poziomie i sukcesach całej geologii polskiej. Na dyrektora instytutu, liczącego 31 pracowników naukowych, powołano profesora Józefa Morozowicza, współtwórcę i rzeczownika wniosku W. Szajnochy, zrealizowanego dopiero po 14 latach.

Państwowy Instytut Geologiczny nie mając własnej siedziby korzystał w pierwszych latach swego istnienia z gościnności Pałacu Staszica w Warszawie. Wkrótce po utworzeniu PiG uzyskano parcelę u zbiegu ulic Rakowieckiej, Wiśniowej, Batorego i Skautów i ogłoszono konkurs na projekt nowej siedziby. W wyniku konkursu realizację budowy powierzono architektowi Marianowi Lalewiczowi, który nie był osobą obcą dla geologów, gdyż od 1924 r. przywracał on pierwotny wygląd Pałacowi Staszica, usuwając pocerkiewne pozostałości wystroju.

Budowę Państwowego Instytutu Geologicznego rozpoczęto jednak dopiero w 1925 r., używając częściowo monolity z rozebranego w 1926 r. soboru przy Placu Saskim. Były to różowe granity z wyspy Kumlinge archipelagu Wysp Alandzkich, przewiezione stamtąd do portu Hangö, a następnie do Warszawy. Elementy te oddziaływały na wyobraźnię M. Lalewicza, który mimo klasycystycznego stylu budynków instytutu zachował bazylikowy i klasztorny wystrój ich wnętrza. Budowę pawilonu południowego „chemicznego” rozpoczęto w połowie 1925 r. i zakończono w 1926 r., natomiast gmach główny, którego fundamenty położono już w 1923 r., do częściowego użytku został oddany w 1930 r.; wtedy też nastąpiła ostateczna przeprowadzka z Pałacem Staszica. Ze względu na ogromne kłopoty finansowe gmach główny ukończono dopiero w 1935 r.; całkowity koszt budowy wyniósł 2 300 000 zł, co jak na ówczesne czasy stanowiło ogromną sumę.

Podstawy prawne działania Państwowego Instytutu Geologicznego zawarto w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1921 r. zatwierdzającym statut, a następnie 30 czerwca tego samego roku „etat osobowy” liczący 41 pracowników, w tym 31 pracowników naukowych. W ślad za powyższymi dokumentami przyjęto strukturę organizacyjną instytutu (24 marca 1923 r.), obejmującą siedem wydziałów: Naftowo-Solny, Węglowy, Kruszcowy, Torfowy, Hydrogeologiczny, Chemiczny i Wydawniczo-Kartograficzny. Poza Wydziałem Wydawniczo-Kartograficznym, prowadzącym badania ogólne i regionalne, pozostałe zajmowały się problemami geologii stosowanej.

Niezależnie od wydziałów utworzono w instytucie trzy pracownie: chemiczną, której zadaniem było wykonywanie analiz minerałów, skał, węgla i ropy naftowej; optyczną, w której prowadzono badania kopaliny użytecznych na drodze mikroskopowej oraz techniczną wraz ze szlifiernią dla oceny własności technicznych materiałów budowlanych. Pracownie te uważał prof. J. Morozowicz za „kość pacierzową całej instytucji”, gdyż w nich „problemy życia praktycznego analizowane będą za pomocą ścisłych metod naukowych, podda się je niejako próbie ogniowej, zanim ukażą swe właściwe oblicze użyteczne”. Wkrótce okazało się, iż niezbędne jest powołanie do życia Stacji Geologicznej w Dąbrowie Górniczej z tymczasową siedzibą w Szkole Szttygarów, której zadaniem miało być rozpoznawanie budowy geologicznej Górnej Śląska przy współpracy z górnictwem węglowym. Po odmowie pomocy finansowej ze strony Ministerstwa Skarbu, odpowiednie środki na działalność

tej stacji uzyskano od Rady Przemysłowców Górniczych w Dąbrowie Górniczej i przy wsparciu dyrekcji kopalni urządzono placówkę, która przetrwała blisko 40 lat. Drugą Stacją Geologiczną utworzono w Boryslawiu. Głównym jej zadaniem była współpraca z przemysłem naftowym, zwłaszcza przy wykorzystaniu i nadzorze licznych wierceń finansowych przez państwo, nie można było pominąć w tej działalności problemu budowy geologicznej Karpat i to zadanie w systematycznych pracach terenowych wypełniał Wydział Naftowo-Solny PIG.

Organizacyjno-prawną podstawą działania Państwowego Instytutu Geologicznego był Statut z 1920 r. Nakreślono w nim zadania dotyczące ogólnego badania budowy geologicznej Polski i na tym tle rozwiązywanie zagadnień złóż surowców mineralnych, przy wysokich wymaganiach stawianych pracownikom oraz inspirujących działaniach Konferencji Instytutu. Z programów badań, memoriałów i planów wynika, że duży nacisk kładziono na badania chemiczne, mineralogiczne, petrograficzne i technologiczne, uznane za niezbędne do prowadzenia nowoczesnych poszukiwań złóż surowców mineralnych. Wobec konieczności szybkiego rozwoju przemysłu krajowego zaistniała także potrzeba odkrycia i poznania tych złóż. Świadectwem pełnego zrozumienia tego problemu przez pracowników Państwowego Instytutu Geologicznego była pierwsza publikacja W. Pawlicy pt. *Ilaste rudy żelazne Starachowic*.

W miarę upływu lat należało bardziej sprecyzować działalność instytutu. Toteż 24 czerwca 1927 r. ukazało się rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o Państwowym Instytucie Geologicznym, a 25 lipca 1927 r. — rozporządzenie Rady Ministrów zatwierdzające nowy Statut Państwowego Instytutu Geologicznego. Zadania instytutu nakreślone w tym statucie obejmowały: wykonywanie prac geologicznych na żądanie władz państwowych, badanie budowy geologicznej Polski, opracowywanie i wydawanie map geologicznych, badanie użytecznych skał i minerałów, prowadzenie badań hydrogeologicznych, tworzenie i uzupełnianie zbiorów geologicznych, ogłaszanie drukiem sprawozdań i opracowań naukowych. Statut nakreślał zadania Konferencji Instytutu — ciała kolegialnego — do którego obowiązków należało wydawanie opinii w sprawach naukowych i naukowo-administracyjnych, przewidywał również likwidację Wydziału Torfowego. Wymienione akty prawne obowiązywały do 31 marca 1938 r.

Ambitny program działalności Państwowego Instytutu Geologicznego od samego zarania napotykał poważne trudności. Wynikały one z dwóch podstawowych przyczyn: liczby pracowników i trudności finansowych. „Etat osobowy“ z 1921 r. określał maksymalną liczbę pracowników na 41 i był to stan najwyższy. Stopniowo jednak liczba etatów ulegała redukcji, największej w 1934 r., gdy liczba pracowników spadła do 19, w tym 15 geologów i chemików.

Drugą przyczyną słabości instytutu były niedostateczne środki finansowe, które od 1934 r. zmalały dwukrotnie, przy czym fundusze na badania terenowe spadły z 80 000 aż do 23 000 zł rocznie. Największe trudności napotymano w pozyskiwaniu kredytów na prace geofizyczne oraz roboty górnicze i wiercenia. Dużą pomoc okazał wówczas instytutowi Wydział Spraw Wojskowych, w Ministerstwie Handlu i Przemysłu, przekazując fundusze na prace najpilniejsze i tłumacząc ich potrzebę obronnością kraju.

Brak własnych stałych środków budżetowych na badania utrudniał zarówno planowanie, jak i wykonywanie prac. Poza Wydziałem Wojskowym dotacje przyznawały instytutowi różne zrzeszenia, towarzystwa i przedsiębiorstwa. Stację Geologiczną w Dąbrowie Górniczej wspierała Rada Przemysłowców Górniczych w Dąbrowie Górniczej, zaś Stację Geologiczną w Boryslawiu utrzymywał przemysł naftowy. Pomimo ogromnych trudności etatowych i finansowych osiągnięcia pierwszych 19 lat działalności Państwowego Instytutu Geologicznego są imponujące.

Kluczową pozycję w badaniach Państwowego Instytutu Geologicznego zajmowała tematyka Górnoląskiego Zagłębia Węglowego. Wydano pierwszy arkusz

(Grodziec) *Szczegółowej mapy geologicznej Polskiego Zagłębia Węglowego* w skali 1:25 000. Rozwinięto badania: makro- i mikropaleobotaniczne, chemiczne węgli, występowania węgla koksujących i zasięgu karbonu pod nasunięciem karpackim. Powstała monografia geologiczna Polskiego Zagłębia Węglowego opracowana przez Stefana Czarnockiego. Dobre prognozy uzyskano w wyniku poszukiwań triasowych złóż cynku i ołowiu na obszarze górnośląskim.

W Górach Świętokrzyskich prowadzono intensywne prace kartograficzne, których wynikiem było wydanie arkuszy Opatów i Kielce, pierwszych z serii *Ogólnej mapy geologicznej Polski* w skali 1:100 000. Duży nacisk położono na badania stratygraficzne oraz poszukiwania węgla kamiennych i brunatnych, fosforytów, gipsu, siarki, kwarcytów, glin ogniotrwałych, miedzi i żelaza. Odkryto złożę hematytu i pirytu w Rudkach.

W wyniku badań prowadzonych w Karpatach wykonano dalsze dwa arkusze (Skole i Nadwórna) *Mapy geologicznej Polski* w skali 1:100 000. Badania geologiczne ukierunkowane były głównie na wykrycie nowych struktur roponośnych. Badano również sole potasowe w Stebniku i Kałuszu. Szczególnie intensywne prace geologiczne wykonywano na obszarze Tatr i Pienin. Niepowodzeniem zakończyły się jedynie poszukiwania manganu koło Sanoka i w Górach Czywczyńskich.

Na Wołyniu i Podolu badano głównie granity i bazalty. Ogromne znaczenie miało odkrycie karbonu produktywnego nad Bugiem. Ze zmiennym nasileniem badano utwory czwartorzędowe na Niżu Polskim. Rozpoczęto poszukiwania soli kamiennej na Kujawach, węgla brunatnych i torfu. Rozpoczęto badania hydrogeologiczne dla zaopatrzenia wybranych obiektów w wodę, inwentaryzując ujęć wody oraz prognozowanie w skali regionalnej. Dla potrzeb geologii surowcowej utworzono w instytucie Pracownię Geofizyczną, w której metodę grawimetryczną stosowano do poszukiwania złóż soli, sejsmiczną — do złóż ropy naftowej i geoelektryczną — do złóż metali kolorowych.

Ogólną ocenę działalności Państwowego Instytutu Geologicznego w pierwszym okresie jego istnienia wyraził w swej opinii prof. Karol Bohdanowicz, ówczesny profesor Akademii Górniczej w Krakowie. Stwierdził on m.in., że instytut zatrudniał w tym czasie 48% polskich geologów, dając 68% dorobku naukowego. Dostrzegał on również wiele braków, do których zaliczał przede wszystkim zbyt mały zakres robót górniczych, wiertniczych i geofizycznych uniemożliwiający odkrycie złóż zakrytych; zbyt słabą działalność kartograficzną i brak długofalowych planów badań geologicznych. Zwrócił również uwagę na słabe zainteresowanie władz państwowych sprawami geologii, przejawiające się zmniejszaniem etatów i środków finansowych.

Zwiększenie wpływu geologii na wiele dziedzin życia gospodarczego wymagało wprowadzenia w Państwowym Instytucie Geologicznym zmian prawnych i organizacyjnych w stosunku do ustaleń z 1919 r. i późniejszych poprawek. W tym celu w 1937 r. powołano Komitet Reorganizacyjny Państwowego Instytutu Geologicznego, którego przewodniczącym został prof. K. Bohdanowicz. Komitet ten został wstępnie przekształcony w Tymczasową Państwową Radę Geologiczną.

Dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 marca 1938 r. powołano do życia Państwową Służbę Geologiczną, w skład której weszła Państwowa Rada Geologiczna i Państwowy Instytut Geologiczny, podległe Ministerstwu Przemysłu i Handlu. Wkrótce (7 kwietnia 1938 r.) został opracowany statut Państwowego Instytutu Geologicznego oraz statut Państwowej Rady Geologicznej (19 czerwca 1938 r.). Wydano też szereg rozporządzeń dotyczących uprawnień państwowej służby geologicznej.

Nowy schemat organizacyjny instytut obejmował cztery wydziały: Surowców Mineralnych, Węgla, Nafty, Gazu i Soli, Muzealny oraz Zakład Geofizyki Stosowanej, Pracownię Petrograficzną i Badań Specjalnych, Pracownię Chemiczną, Oddział Rejestracji Kopaliny Użytecznych, Techniczną Redakcję Wydawnictw i Kreslarnię,

Bibliotekę i Referat Administracyjny. Zostały też powołane specjalne grupy terenowe: Świętokrzyska, Wołyń, Podola i Polesia, Karpacka, Czwartorzędu Polski umożliwiające prowadzenie badań geologicznych na wydzielonych obszarach kraju. Liczba etatów wzrosła w tym okresie do 99.

Naczelnym zadaniem Państwowego Instytutu Geologicznego, nakreślonym Dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, było badanie budowy geologicznej kraju w celu zwiększenia bazy surowców mineralnych. Do szczegółowych obowiązków statutowych należało wykonywanie i wydawanie map geologicznych w zakresie geologii ogólnej i surowcowej, prowadzenie poszukiwań złóż surowców mineralnych, kontrola nad racjonalną eksploatacją złóż surowców mineralnych i ich ochrona, sporządzanie opinii dla władz państwowych, archiwizacja materiałów geologicznych, rozwój informacji geologicznej, współpraca z innymi jednostkami geologicznymi i sporządzanie krajowego planu badań i poszukiwań geologicznych.

Zmiany były poważne, wzrosła rola geologii w Polsce. Państwowy Instytut Geologiczny stał się centralnym organem geologii krajowej, działającym na podstawie Ustawy z dnia 28 czerwca 1939 r. o uprawnieniach Państwowego Instytutu Geologicznego w zakresie prac górniczych i terenowych. Utworzony Oddział Rejestracji Kopalni Użytecznych miał za zadanie „prowadzenie rejestracji wierceń, złóż surowców mineralnych, materiałów drogowych i ceramicznych, gromadzenie i systematyzowanie wiadomości o poszukiwaniach i eksploatacji złóż surowców mineralnych”. Ponadto obowiązkiem Państwowego Instytutu Geologicznego było racjonalne wykorzystanie złóż i ochrona surowców mineralnych, co w połączeniu z koniecznością sporządzania opinii dla władz państwowych stwarzało możliwości pełnienia poprzez państwową służbę geologiczną funkcji państwowej rady gospodarki złożami i ochrony złóż.

Wzrost kadry i budżetu umożliwiły instytutowi rozwinięcie wielu badań popartych pracami geofizycznymi, wiertniczymi i górniczymi. Bardziej rozszerzono zakres badań struktur solnych na Kujawach, obliczono zasoby rud żelaza w kopalni Staszic w Rudkach.

OKRES WOJENNY — OD 1939 DO 1945 R.

Dzieje wojenne Państwowego Instytutu Geologicznego rozpoczęły się 6 września 1939 r., kiedy to część personelu ewakuowano do Lwowa. Warszawę opuścił także prof. Karol Bohdanowicz, przekazując funkcję dyrektora dr. Józefowi Zwierzyckiemu. Podczas oblężenia Warszawy budynki instytutu ucierpiały niewiele, poza salą muzealną, gdzie uległ zniszczeniu dach szklany oraz ekspozyty. W połowie października przybyli do Warszawy dwaj pracownicy berlińskiego Amt für Bodenforschung — prof. W. Paeckelmann i dr Barnitzke, którzy zasekwestrowali budynki i majątek instytutu z myślą wywiezienia wszystkiego, co ocalało. Po zapoznaniu się ze stanem zniszczeń wystąpili oni z propozycją podjęcia pracy przez polski personel na poprzednich stanowiskach. W listopadzie powróciła do instytutu większość pracowników.

Reorganizacja instytutu przez władze okupacyjne nastąpiła w kwietniu 1940 r. Zmieniono jego nazwę na Amt für Bodenforschung z centralą w Krakowie. W składzie placówki warszawskiej znalazły się trzy wydziały: Ogólny administracyjny wraz z geofizyką, chemią i krefalnią, Geologiczny i Muzealny z biblioteką. Dyrektorem jednostki został prof. R. Brinkmann, a od kwietnia 1944 r. — prof. W.E. Petraschek. Główny nacisk w badaniach geologicznych skierowany był wówczas na kartografię geologiczną i rejestrację złóż surowców mineralnych. Nie wszystkie jednak wyniki badań były przez polskich geologów ujawniane. Prowadzono podwójną — jawną i ukrytą — dokumentację. Dzięki zgromadzeniu wielu materiałów i właściwemu ich opracowaniu można było wkrótce po wojnie udokumentować w krótkim

czasie złoża soli kamiennej na Kujawach i rud żelaza w kopalni Staszic w Rudkach.

Podczas Powstania Warszawskiego, w sierpniu 1944 r., budynki instytutu zostały spalone i zburzone. część materiałów wywieziona przez władze okupacyjne, część zaś ukryta przez pracowników w skrzyniach zakopanych w piwnicach instytutu; pozostałe uległy unieszczeniu. Najbardziej ucierpiała jednak kadra. Zginęło co najmniej 25% pracowników i współpracowników Państwowego Instytutu Geologicznego (zamordowani, zmarli w obozach koncentracyjnych, polegli w wojnie obronnej lub Powstaniu Warszawskim).

OKRES OD 1945 DO 1952 R.

Wkrótce po wyzwoleniu Warszawy, już w styczniu 1945 r., na ruinach instytutu pojawili się pierwsi jego pracownicy. Podjęcie pracy nie było jednak możliwe ze względu na prawie całkowite zniszczenie gmachów. W wyniku działań wojennych wielu pracowników znalazło się w Krakowie i dlatego też zarządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 3 marca 1945 r. został tam reaktywowany Państwowy Instytut Geologiczny. Jego ówczesną siedzibą był budynek liceum przy ul. Kochanowskiego 5, w którym zatrudnienie znalazło ponad 60 geologów w czterech wydziałach: Węgla, Rud, Geologii Regionalnej i Geofizyki Stosowanej oraz w pracowni chemicznej, archiwach i bibliotece. Tymczasem w Warszawie nieco później utworzono Wydział Geologii Nafty i Gazu, Wydział Geologii Soli oraz Dział Wiertniczy i Transportowy. Odkopano materiały ukryte w sierpniu 1944 r., zabezpieczono ocalałe urządzenia, a w lipcu 1945 r. przystąpiono do odbudowy gmachów. Odbudowa postępowała szybko i już jesienią 1946 r. do Warszawy przeniosła się dykcja instytutu, a w miarę oddawania do użytku nowych pomieszczeń — kolejne komórki organizacyjne. Wkrótce stało się oczywiste, że przedwojenne budynki nie pomieszczą wszystkich pracowników Instytutu, gdyż kadra powiększała się bardzo szybko, w miarę wzrostu zadań stawianych geologii w nowych warunkach społeczno-gospodarczych. W 1949 r. liczba pracowników Państwowego Instytutu Geologicznego powiększyła się czterokrotnie, a w 1952 r. — przeszło siedmiokrotnie w porównaniu z rokiem 1939 (99 pracowników). Stan ten powodował trudną sytuację organizacyjną instytutu. Pomimo zakończenia w 1947 r. odbudowy gmachów przy ul. Rakowieckiej 4 w Warszawie, niektóre wydziały pozostawały w Krakowie aż do 1952 r. Wtedy to został oddany do użytku, zaprojektowany przez Marka Leykama i postawiony w bezpośrednim sąsiedztwie budynków przedwojennych, duży 4 piętrowy gmach o kubaturze 46 000 m³, w którym przewidziano również miejsce dla własnego zakładu poligraficznego.

Wraz z reaktywowaniem działalności Państwowego Instytutu Geologicznego wznowiła działalność, dzięki pomocy uzyskanej od górnictwa węglowego, Górnośląska Stacja Terenowa w budynku byłej dyrekcji kopalni Czeladź w Czeladzi. W tym samym czasie w Krakowie instytut uzyskał wilę przy ul. Lea 15 dla Karpackiej Stacji Terenowej, a w 1947 r. we Wrocławiu przy ul. Jaworowej 19 — budynek dla Dolnośląskiej Stacji Terenowej.

W pierwszych powojennych latach Państwowy Instytut Geologiczny działał według programu i schematu organizacyjnego opracowanego przez prof. K. Bohdanowicza. Kontynuację obranego kierunku potwierdził Dekret o Państwowej Służbie Geologicznej wydany 3 lutego 1947 r. Zadania stawiane przed instytutem przerosły wkrótce formy prawno-organizacyjne oraz możliwości kadrowe i stały się podstawą dyskusji o przebudowie organizacyjnej państwowej służby geologicznej. Nową rolę i kierunki rozwoju przyszłej geologii wytyczył Jan Czarnocki, ówczesny dyrektor instytutu. Zadania Państwowego Instytutu Geologicznego koncentrowały się wówczas na zaspokajaniu bieżących potrzeb gospodarczych kraju oraz na prowadzeniu badań geologicznych pozwalających na tworzenie bazy surowcowej dla

przyszłego rozwoju gospodarki narodowej. Realizację planów utrudniał niedobór kadry geologicznej. Dlatego też podjęto akcję przeszkolenia kilkuset osób na poziomie technicznym. Sytuacja jednak uległa poprawie dopiero wówczas, gdy w 1951 r. utworzono Technikum Geologiczne w Warszawie a nieco później — w Krakowie. Przeprowadzona w tym samym roku reorganizacja studiów geologicznych spowodowała, ale dopiero w 1955 r., dopływ młodej kadry do instytutu.

W latach 1945—1952 intensywnie rozwijały się badania podstawowe, głównie dzięki zastosowaniu metod palinologicznych i mikropaleontologicznych. Dominowały prace geofizyczne i wiertnicze prowadzone na wale kujawsko-pomorskim, zwłaszcza na licznych strukturach geofizycznych Kujaw, które stały się później obiektami poszukiwań przemysłu naftowego. Innym obszarem intensywnej penetracji geologicznej była południowa Lubelszczyzna i północna część zapadliska przedkarpacciego, gdzie badania prowadzone przez J. Czarnockiego, a później przez S. Pawłowskiego, zaowocowały odkryciem złóż siarki rodzimej. Odkryto też w tym czasie złoża soli kamiennej i potasowej w Kłodawie oraz szereg złóż węgla brunatnych. Prowadzono badania geologiczne zmierzające do określenia perspektywy i odkryć nowych złóż cynku i ołowiu na obszarze śląsko-krakowskim, rud żelaza w okolicach Częstochowy i Górach Świętokrzyskich, fosforytów w północno-wschodnim obrzeżeniu Gór Świętokrzyskich, miedzi na monoklinie przedsudeckiej, a także wielu surowców budowlanych i ceramicznych.

W okresie tym nastąpił wielki rozwój geologii inżynierskiej. Państwowy Instytut Geologiczny wykonał wówczas około 300 dokumentacji geologiczno-inżynierskich, które pozwoliły na realizację takich inwestycji, jak huty: Lenina, Częstochowa, Warszawa, zapora w Czorsztynie, Pałac Kultury i Nauki i metro w Warszawie oraz wiele innych.

Duży postęp zaznaczył się w kartografii geologicznej. Wydano *Przeglądową mapę geologiczną Polski* w skali 1:300 000 — w wersjach zakrytej i odkrytej — oraz prowadzono szczegółowe prace kartograficzne na obszarze Górnośląskiego Zagłębia Węglowego, Tatr i Karpat.

W pierwszych latach powojennych Państwowy Instytut Geologiczny był głównym ośrodkiem geologii w Polsce. Stosunkowo szybko dźwignął się z ruin, zdobył odpowiednie środki finansowe i opracował program rozwoju badań geologicznych oraz poszukiwań złóż surowców mineralnych. Niewielka jednak kadra geologiczna nie mogła sprostać zadaniom. Problem ten rozwiązano dzięki utrzymywaniu ścisłych kontaktów naukowych z wyższymi uczelniami. W tym czasie z Państwowym Instytutem Geologicznym współpracowało 70% kadry naukowej wyższych uczelni. Szczególnie korzystnie układała się współpraca z Akademią Górniczo-Hutniczą, Uniwersytetem Jagiellońskim i Uniwersytetem Wrocławskim.

Wspomniana już wcześniej dyskusja o potrzebie nowego kształtu państwowej służby geologicznej wzmogła się przy opracowywaniu planu 6-letniego, w którym znaczną rolę wyznaczono geologii, zwłaszcza pod wpływem ekspertyzy przedstawionej przez rzeczoznawców radzieckich. W ekspertyzie tej wskazywano na konieczność szybkiego rozwoju polskiej geologii, potrzebę jej właściwego finansowania, modernizację wiertnictwa i robót geofizycznych oraz powołania organu kierowniczego na prawach ministerstwa. Ostatecznie nową formę państwowej służby geologicznej określili dekretem z dnia 8 października 1951 r. Realizacja tego dekretu nastąpiła dopiero w końcu 1952 i na początku 1953 r.

OKRES OD 1953 DO 1985 R.

Dekret z 1951 r. wyznaczał zadania państwowej służbie geologicznej zobowiązując ją do planowania, wykonywania i kontrolowania prac geologicznych w całym

kraju. Realizacja tych zadań miała nastąpić po powołaniu do życia Centralnego Urzędu Geologii oraz resortowych i terenowych służb geologicznych.

Państwowy Instytut Geologiczny zreorganizowano na podstawie uchwały Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. Z połączenia Państwowego Instytutu Geologicznego i Muzeum Ziemi utworzono Instytut Geologiczny, główny ośrodek naukowo-badawczy państwowej służby geologicznej, podległy Centralnemu Urzędowi Geologii. Część prac prowadzonych wcześniej przez Państwowy Instytut Geologiczny, zwłaszcza dokumentowanie zasobów kopalin w wyższych kategoriach oraz opracowywanie dokumentacji hydrogeologicznych i geologiczno-inżynierskich, przejęły służby resortowe.

Kolejna uchwała Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1953 r. określiła w 9 punktach zadania Instytutu Geologicznego. Wskazywały one na potrzebę rozwoju badań podstawowych w celu poznania budowy geologicznej kraju i stworzenia podstaw dla poszukiwań złóż surowców mineralnych. Wzrosła rola kartografii geologicznej. Nałożono obowiązek opracowywania metod badań i instrukcji, kształcenia pracowników geologicznych, współdziałania w pracach innych instytucji, popularyzacji geologii, prowadzenia muzealnictwa, wykonywania ekspertyz, publikowania wyników badań i utrzymywania więzi z geologicznymi organizacjami za granicą. Równocześnie z Biura Kartograficznego i Redakcji Wydawnictw Państwowego Instytutu Geologicznego utworzono Przedsiębiorstwo Państwowe Wydawnictwa Geologiczne.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. przewidywała utworzenie Rady Naukowej Instytutu Geologicznego, do której zadań należało opiniowanie planów prac naukowo-badawczych, inicjowanie badań, rozpatrywanie wybranych zagadnień z zakresu działalności instytutu oraz dbałość o podnoszenie kwalifikacji, prowadzenie przewodów doktorskich i habilitacyjnych oraz nadawanie pracownikom instytutu stopni naukowych. Ogółem Rada Naukowa Instytutu do końca 1987 r. wystąpiła o nadanie tytułów profesora zwyczajnego 8 osobom, nadzwyczajnego 23 osobom, powołała wielu pracowników na stanowiska docenta (108), adiunkta, starszego asystenta i asystenta oraz nadała 34 osobom stopień doktora habilitowanego i 207 — doktora.

Przez następne 34 lata struktura Instytutu Geologicznego niewiele się zmieniła. Uległy zmianie nazwy zakładów naukowych i działów pomocniczych, łączono jedne, dzielono inne. Niektóre przetrwały przez cały czas działalności Instytutu Geologicznego: Zakład Geofizyki, Zakład Złóż Surowców Skalnych, Zakład Geologii Regionalnej Obszarów Platformowych (dawniej Zakład Geologii Niżu, później Zakład Geologii Struktur Włębnych Niżu), Zakład Zdjęć i Map Geologicznych (początkowo Zakład Zdjęć Geologicznych, później Zakład Zdjęć Geologicznych Niżu), Zakład Geologii Złóż Węgla Brunatnych (wcześniej Zakład Węgla, później Zakład Złóż Węgla Brunatnych), Centralne Archiwum Geologiczne (wcześniej Zakład Dokumentacji Geologicznej), Centralny Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej (dawniej Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej, później Branżowy — BOINTE i Dziedzinowy — DOINTE — Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej). Zakład Stratygrafii, Tektoniki i Paleogeografii utworzono z połączenia Zakładu Stratygrafii i Pracowni Tektoniki. Z zakładów: Złóż Rud Żelaza, Złóż Rud Metali Nieżelaznych i Złóż Pierwiastków Rzadkich i Promieniotwórczych powstał Zakład Geologii Złóż Rud Metali, natomiast przez integrację Zakładu Hydrogeologii i Zakładu Geologii Inżynierskiej utworzono Zakład Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej. Z Zakładów Ropy, Soli i Surowców Chemicznych wyodrębniono Zakład Geologii Złóż Ropy i Gazu, następnie zaś Zakład Złóż Soli, który później rozwiązano i włączono do struktury obecnego Zakładu Złóż Surowców Chemicznych. Zakład Petrografii i Geochemii po dwóch kolejnych reorganizacjach przemianowano na Zakład Petrografii i Mineralogii. Wyodrębniony początkowo

kowo Zakład Geochemii połączono z Centralnym Laboratorium Chemicznym i Technologicznym, tworząc Zakład Geochemii i Chemii Analitycznej.

W latach sześćdziesiątych i późniejszych w Instytucie Geologicznym powołano nowe jednostki organizacyjne: Zakład Publikacji Map i Tekstów (początkowo Zakład Wydawnictw), Zakład Fotogeologii, Zakład Informatyki, Zakład Geologii Gospodarczej (początkowo Zakład Ekonomiki Badań Geologicznych) oraz Zakład Technologii Surowców Mineralnych połączony później z Głównym Laboratorium Chemicznym w Centralne Laboratorium Chemiczne i Technologiczne.

Podobnym przekształceniom organizacyjnym ulegały placówki zamiejscowe Instytutu Geologicznego. Od czasu powołania instytutu działały cztery jednostki zamiejscowe: Oddział Karpacki — od 1954 r. w nowych pomieszczeniach przy ul. Grzegorzeckiej 81 (Skrzatów 1), Oddział Górnośląski — od 1960 r. w nowym gmachu w Sosnowcu przy ul. Białego 5, Oddział Świętokrzyski — od tego samego roku w nowo zbudowanym budynku w Kielcach przy ul. Zgoda 21 oraz Oddział Dolnośląski — w starych pomieszczeniach willowych we Wrocławiu. W 1969 r. założono w Sopocie Pracownię Geologii Bałtyku przekształconą w 1977 r. w Oddział Geologii Morza, w tym samym czasie Zakład Geologii Wybrzeża w Szczecinie przemianowano na Pracownię Geologii Wybrzeża, podporządkowaną organizacyjnie Oddziałowi Geologii Morza, który w 1985 r. otrzymał nowy budynek w Sopocie przy ul. Kombatantów 62. Pod koniec lat sześćdziesiątych utworzono w Lublinie Pracownię Nadzoru Wierceń, przekształconą następnie w Zakład Geologii Lubelskiego Zagłębia Węglowego, obecnie Pracownię Geologii Złóż LZW podległą Oddziałowi Górnośląskiemu.

Nazwy zakładów naukowych w oddziałach zamiejscowych podlegały także zmianom, na ogół jednak w każdym z nich działały i nadal działają: jeden zakład zajmujący się geologią regionalną i badaniami podstawowymi, drugi zaś — geologią złóż surowców mineralnych. Ich nazwy wyrażają niekiedy specjalizację oddziałów, tak np. jak Zakład Złóż Węgla Kamiennego w Oddziale Górnośląskim czy też Zakład Geologii Morza Bałtyckiego w Oddziale Geologii Morza.

Liczba pracowników Instytutu Geologicznego w 1957 r. wzrosła do 1081, a następnie w wyniku przejścia Muzeum Ziemi przez Polską Akademię Nauk i zmniejszenia etatów na rzecz przedsiębiorstw geologicznych — spadła w 1959 r. do 822 osób (o 24%). Znacznie spokojniej powiększała się kadra do 1974 r., kiedy to osiągnęła rekordową liczbę — 1178 pracowników. Od tego czasu, aż do 1985 r., zaznaczył się stały odpływ kadry spowodowany pogarszającymi się warunkami pracy w Instytucie Geologicznym, odejściem starszych pracowników na emeryturę i niedostatecznym uzupełnieniem ubytków kadrowych wynikającym ze słabnącego zainteresowania geologią kandydatów na wydziały geologiczne i do techników geologicznych.

W pierwszych latach działalności Centralnego Urzędu Geologii stworzono dobre warunki dla rozwoju Instytutu Geologicznego. Wybudowano nowe pomieszczenia dla oddziałów zamiejscowych, oddano do użytku wiele magazynów rdzeni wiertniczych, zakupiono nowoczesną, jak na owe czasy, aparaturę naukową, powiększono kadre, zapewniono dopływ nowych absolwentów szkół wyższych, a zwłaszcza środki finansowe na badania i poszukiwania geologiczne. Stało się to możliwe dzięki ogromnej przychylności władz rządowych i partyjnych oraz niezwyklej operatywności pierwszego prezesa CUG — prof. Andrzeja Bolewskiego. W nowej strukturze państwowej służby geologicznej rola Instytutu Geologicznego wzrosła także przez zwolnienie geologów z uciążliwych obowiązków wykonywania dokumentacji hydrogeologicznych, geologiczno-inżynierskich, standardowych robót i badań geologicznych. Czynności te przejęły przedsiębiorstwa geologiczne, hydrogeologiczne, wiertnicze i robót górniczych, zaś prace geofizyczne — wyspecjalizowane Przedsiębiorstwo Poszukiwań Geofizycznych, obecnie Przedsiębiorstwo Badań Geofizycznych.

Sprzyjające warunki dla działalności Instytutu Geologicznego przyczyniły się do ogromnego postępu w rozpoznaniu budowy geologicznej kraju. Główny wysiłek skierowano na badania wglębnej budowy geologicznej Niżu Polskiego. Wielka ilość prac sejsmicznych i głębokie wiercenia doprowadziły w krótkim czasie do opracowania pierwszej geologicznej syntezy tego obszaru zawartej w monografii pt. *Budowa geologiczna Niżu Polskiego*. Rozpoznanie geologiczne Niżu Polskiego było prowadzone przy zaangażowaniu największych środków finansowych i sił naukowych: geofizyków, stratygrafów, tektoników, paleontologów, petrografów, mineralogów, geochemików i wielu innych specjalistów. W dalszym etapie rozpoznania geologicznego Niżu Polskiego wykonano monografie poszczególnych regionów. Intensywne badania geologiczne prowadzono także na obszarze obniżenia przedkarpackiego. Równocześnie oddziały zamiejscowe instytutu prowadziły badania w swoich regionach: w Karpatach, na Dolnym i Górnym Śląsku oraz w Górach Świętokrzyskich. Najmłodsze są badania geologiczne stref brzegowych i Morza Bałtyckiego. Wyniki tych wszystkich prac są trudne do oceny, zostały bowiem podjęte w wielu regionach słabo rozpoznanych lub zupełnie nie rozpoznanych geologicznie, przy użyciu nowych metod i techniki badań, z których niektóre zostały opracowane przez polską szkołę geologiczną.

Świadectwem stopnia rozpoznania budowy geologicznej Polski jest kartografia. Instytut Geologiczny opracował i wydał drukiem m.in.: monumentalny *Atlas geologiczny Polski — zagadnienia stratygraficzno-facjalne* w skali 1:3 000 000, złożony z 13 zeszytów, w tym z 229 map i tablic; *Atlas geologiczny Polski* w skali 1:2 000 000; *Atlas litologiczno-paleogeograficzny obszarów platformowych Polski* w skali 1:2 000 000, cz. I — Proterozoik i paleozoik, cz. II — Mezozoik (bez kredy górnej); *Atlas mineralogeniczny Polski* w skali 1:2 000 000; *Atlas geologiczny podłoża krystalicznego polskiej części platformy wschodnioeuropejskiej* w skali 1:2 000 000; *Atlas geologiczny Polski* w skali 1:1 000 000; *Atlas geologiczno-strukturalny południowej części Morza Bałtyckiego* w skali 1:750 000; *Atlas facjalno-paleogeograficzny permu obszarów platformowych Polski* w skali 1:500 000 oraz atlasy geostukturalne i litologiczno-surowcowe w skali 1:2 000 000. Są to tylko przykłady syntetycznych opracowań kartograficznych wykonanych w Instytucie Geologicznym.

Oprócz edycji atlasowych opracowano w instytucie i wydano szereg map Polski w skali 1:500 000, w tym: geologiczną bez utworów czwartorzędowych; geologiczną bez utworów kenozoicznych i kredowych; geologiczną bez utworów kenozoicznych, kredowych i jurajskich; sejsmiczną — prac refrakcyjnych; magnetyczną Polski — anomalii składowej Z; złóż surowców mineralnych; kruszywa naturalnego i inne.

Dla całego obszaru kraju wydano 76 arkuszy *Mapy magnetycznej Polski* w skali 1:200 000. Na ukończeniu jest druk *Mapy hydrogeologicznej Polski* i *Mapy grawimetrycznej Polski* w tej samej skali. Do całkowitego zakończenia edycji *Mapy geologicznej Polski* w skali 1:200 000 pozostało jeszcze kilka arkuszy.

Podstawowa działalność kartograficzna Instytutu Geologicznego koncentrowała się i nadal skupia się przede wszystkim na opracowywaniu i druku *Szczegółowej mapy geologicznej Polski* w skali 1:50 000. Początkowo prace nad tą mapą rozwijały się powoli i do 1975 r. opracowano niewiele ponad 200 arkuszy w stosunku do 1069, stanowiących pełne pokrycie dla obszaru Polski. W ostatnich latach osiągnięto znaczny postęp w tej dziedzinie i rocznie drukuje się około 20 arkuszy. Opracowywana i drukowana jest *Szczegółowa mapa geologiczna Sudetów* w skali 1:25 000, a jej zakończenie spodziewane jest w 1992 r. Przygotowano także *Mapę geologiczną Tatr Polskich* w skali 1:10 000 złożoną z 15 arkuszy oraz *Mapę geologiczną pienińskiego pasa skalnego* również w skali 1:10 000 — 7 arkuszy. Wydano ponadto wiele innych map samoistnych w różnych skalach, przedstawiających nie tylko problematykę geologiczną Polski, lecz także krajów ościennych.

Szybki postęp w rozpoznaniu budowy geologicznej kraju zaowocował odkryciem, rozpoznaniem i udokumentowaniem wielu złóż surowców mineralnych.

Wszystkich osiągnięć wszakże wyliczyć niepodobna i z tej przyczyny wymienione zostaną największe spośród wielu jeszcze innych bardzo ważnych. Trzy spośród nich są sukcesami światowymi, a mianowicie: odkrycie złóż miedzi lubińskiej, siarki tarnobrzeskiej i lubelskiego węgla kamiennego.

Gigantyczne w skali światowej złożo miedzi, odkryte w 1957 r. na monoklinie przedsudeckiej między Lubinem a Głogowem, dało podstawę do stworzenia nowego rodzaju przemysłu w Polsce. Olbrzymie złożo siarki rodzimej, odkryte w 1953 r. koło Tarnobrzega, dokumentowanej następnie w kilku innych złożach przedkarpackich, przekształciło Polskę w światową potęgę siarkową. Światowym sukcesem było też odkrycie i udokumentowanie Lubelskiego Zagłębia Węglowego w 1967 r., kiedy to podano perspektywiczne zasoby i wyznaczono granice zagłębia.

Wielkie znaczenie mają także inne odkrycia złóż surowców mineralnych, niewielkie złoża ropy naftowej, znaczne ilości złóż gazu ziemnego, nowe zasoby węgla kamiennego w Górno- i Dolnośląskim Zagłębiu Węglowym, liczne złoża węgla brunatnego w Polsce centralnej i zachodniej, osadowe złożo rud żelaza w Łęczycy, złożo żelaza, tytanu i wanadu koło Suwałk, nowe złoża cynku i ołowiu w rejonie Zawiercia i Zarek, soli kamiennych i potasowych na wyniesieniu Łeby i w Zatoce Puckiej, fosforytów, barytu, fluorytu oraz licznych surowców skalnych dla potrzeb różnych przemysłów.

Działania Instytutu Geologicznego zmierzały również do szczegółowego zbadania wcześniej już odkrytych złóż surowców mineralnych w celu ich właściwego wykorzystania, a także stworzenia podstaw do dalszych poszukiwań. Wynikiem takich posunięć było opracowanie kilku monografii złóż surowców mineralnych oraz szeregu atlasów i map.

Badania hydrogeologiczne prowadzono dla określenia zasobów podziemnych wód pitnych w poszczególnych regionach i strukturach geologicznych kraju. Działalność ta doprowadziła do syntetycznego opracowania kartograficznego — *Atlasu zasobów zwykłych wód podziemnych i ich wykorzystania w Polsce* w skali 1:500 000. Potrzeba stałego badania wód podziemnych uzasadniła budowę sieci obserwacyjnej wód, w oparciu o tysiąc stacji i punktów rozmieszczonych w różnych jednostkach i poziomach hydrogeologicznych. Sieć taka umożliwiła okresową ocenę zasobów wód, stopnia ich odnawialności i stanu zagrożenia chemicznego. Obecnie badania wód podziemnych prowadzi się w przeszło 50% czynnych (w stosunku do ilości planowanych) obiektach.

Rola i znaczenie Instytutu Geologicznego rosły również na arenie międzynarodowej. Najważniejszym osiągnięciem instytutu było przede wszystkim odkrycie nowych złóż, choć nie mniej istotny był również światowy poziom wielu kierunków badań, zwłaszcza kartografii geologicznej. Geologia polska stała się zauważalna dzięki aktywnemu udziałowi geologów w kongresach, sympozjach i międzynarodowych organizacjach geologicznych. Wiele międzynarodowych imprez naukowych Instytut Geologiczny zorganizował w kraju, w tym dwa kongresy Karpacko-Bałkańskiej Asocjacji Geologicznej (1963, 1985) oraz sympozja, konferencje, zjazdy i szkoły geologiczne. Prowadzono ożywioną współpracę naukową z organizacjami kilkudziesięciu krajów.

Wielu pracowników Instytutu Geologicznego prowadziło badania w krajach pozaeuropejskich: Algierii, Beninie, Czadzie, Gabonie, Ghanie, Górnej Wolcie, Gwineji, Haiti, Indiach, Indonezji, Iraku, Iranie, Kanadzie, Korei, Kubie, Libii, Madagaskarze, Syrii, Wietnamie, Zairze i Zambii.

W latach 1958—1963 Instytut Geologiczny zorganizował i prowadził Polską Ekspedycję Geologiczną w północnym Wietnamie. Działania tej grupy doprowadziły do odkrycia wielkich złóż limonitowych rud żelaza w rejonie Bao—Ha. Drugą ekspedycję zorganizowano w latach 1961—1965 na obszarze zachodniej Mongolii w rejonie Kobdo, gdzie na powierzchni 20 000 km² wykonano zdjęcia geologiczne w skali 1:200 000. Trzecia Polsko-Mongolska Ekspedycja Geologiczna działa od

1984 r. na obszarze gobijskim. Jej dotychczasowym zadaniem było poszukiwanie pierwiastków ziem rzadkich w karbonatytach, obecnie zaś — dokumentowanie złoża w masywie Ługijn-goł.

Przejawem wzrostu aktywności Instytutu Geologicznego był rozwój publikacji tekstowych. Wyniki badań Instytutu Geologicznego publikowano w kilku seriach. Poczynając od 1953 do 1985 r. wydano 111 tomów *Prac Instytutu Geologicznego*, 313 tomów *Biuletynu Instytutu Geologicznego*, 29 tomów, w tym 116 zeszytów *Kwartalnika Geologicznego*, 60 zeszytów z serii *Profile głębokich otworów wiertniczych Instytutu Geologicznego*. 48 zeszytów serii *Instrukcje i Metody Badań Geologicznych*. Systematycznie wydawano *Bibliografię geologiczną Polski*, okolicznościowo zaś — informatory i przewodniki. Na szczególne wyróżnienie zasługuje dzieło monograficzne pt. *Budowa geologiczna Polski*; dotychczas ukazało się 5 tomów w 14 częściach, każda z nich wydana w dwóch wersjach językowych, polskiej i angielskiej.

OKRES OD 1985 R.

Przeprowadzona w 1952 r. reorganizacja państwowej służby geologicznej stworzyła dogodne warunki dla badań geologicznych i wpłynęła na szybki rozwój Instytutu Geologicznego, podobnie zresztą, jak i innych jednostek podległych Centralnemu Urzędowi Geologii. W połowie lat siedemdziesiątych pojawiły się jednak pierwsze oznaki kryzysu w geologii. Niektóre rodzaje prac i badań ograniczono, inne zaś zawieszono. W Instytucie Geologicznym nastąpiło również ograniczenie prac geologicznych i zwolnienie tempa badań. Stało się oczywiste, że ówczesna struktura geologii polskiej wymaga reorganizacji i zdecydowanego wsparcia; istotnej poprawy sytuacji upatrywano w utworzeniu resortu, do którego obowiązków należałoby rozwiązywanie zagadnień zasobów naturalnych i ochrony środowiska. W sprawie tej władzom państwowym złożono memoriał.

Ustawą z dnia 12 listopada 1985 r. Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej rozwiązał Centralny Urząd Geologii, a resortowe i terenowe służby geologiczne włączono do nowo utworzonego Ministerstwa Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych. Zagadnienia geologiczne pozostają w gestii Głównego Geologa Kraju.

W dniu 19 czerwca 1987 r. Minister Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych przywrócił Instytutowi Geologicznemu historyczną nazwę Państwowy Instytut Geologiczny. W uzasadnieniu podkreślono, że zmiana nazwy wynika z faktu prowadzenia badań naukowych i prac badawczo-rozwojowych z dziedziny geologii, objętych programem gospodarki narodowej oraz koordynacji tych prac w skali ogólnokrajowej. Obecna nazwa instytutu odpowiada zatem pełnionej przez niego funkcji i stawianym przed nim zadaniom.